

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР
№ _____

**2021-2024 елларга Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы
белем бирү учреждениеләре укучыларына һөнәри юнәлеш бирү һәм һөнәри
үзбилгеләнеше буенча муниципаль программаны раслау турында**

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2011 елның 19 мартындагы күрсәтмәсен, Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының 2013 елның 29 августындагы 1008 номерлы боерыгын, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгының 2015 елның 27 гыйнварындагы 360/15 номерлы боерыгын үтәү йөзеннән, студентлар, укучылар һәм тәрбияләнүчеләрнең һөнәри эшчәнлекләрен аңлы һәм мөстәкыйль сайлауга эчке эзерлекләрен формалаштыру максатларында, Актаныш муниципаль районының социаль-икътисады хәлен исәпкә алып, укучыларны алдан профилизацияләүнең һәм һөнәри үзбилгеләнешенең нәтижәле эшчәнлек системасын булдыру аша, Актаныш муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР БИРӘ:**

1.Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы белем бирү учреждениеләре укучыларына 2021-2024 елларга һөнәри юнәлеш бирү һәм һөнәри үзбилгеләнеше буенча муниципаль программаны (1 нче кушымта) расларга.

2. Әлеге карарны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында түбәндәге адрес буенча: <http://pravo.tatarstan.ru> һәм Актаныш муниципаль районының рәсми сайтында: <http://aktanysh.tatarstan.ru> бастырып чыгарырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну социаль мәсьәләләр буенча Башкарма комитет житәкчесе урынбасары Л.Ф.Нурлыевага йөкләргә.

Житәкче

И.И.Габдулхаев

**2021-2024 елларга Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы
белем бирү учреждениеләре укучыларына һөнәри юнәлеш бирү һәм һөнәри
үзбилгеләнеше буенча муниципаль программа**

Актаныш 2020 ел

1. Программа паспорты

Программаның исеме	2021-2024 елларга Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы белем бирү учреждениеләре укучыларына һөнәри юнәлеш бирү һәм һөнәри үзбилгеләнеше буенча муниципаль программа
Программаны эшләү өчен нигезләр	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1993 елның 12 декабрдәге Россия Федерациясе Конституциясе (Россия Федерациясе Конституциясенә 2008 елның 30 декабрдәге 6-ФЗ номерлы һәм 2008 елның 30 декабрдәге 7-ФЗ номерлы төзәтмәләр турында РФ Законы белән кертелгән төзәтмәләргә исәпкә алып) 2 бүл., 37 ст. 2. Бала хокуклары турында БМО конвенциясе 3. «Россия Федерациясендә мәгариф турында» 2012 елның 29 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, 42 ст., 4 п. 4. РФ Мәгариф һәм фән министрлыгының 2011 елның 19 июлдәге «Гомуми белем бирү учреждениеләре укучыларына һөнәри юнәлеш бирү буенча чаралар комплексы турында» гы МОН-П-1968 номерлы хаты Россия Федерациясе Хөкүмәтенәң 2011 елның 19 мартындагы АЖ-П12-1623 номерлы күрсәтмәсе» 5. РФ Мәгариф һәм фән министрлыгының «Өстәмә гомуми белем бирү программалары буенча белем бирү эшчәнлеген оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2013 елның 29 августындагы 1008 номерлы боерыгы; 6. «Россия Федерациясендә бала хокукларының төп гарантияләре турында» 1998 елның 24 июлдәге 124-ФЗ номерлы Федераль закон (03.12.2011 ел, № 378-ФЗ Федераль законнар редакциясендә), 2 бүлек, 11 ст. 7. Россия Федерациясендә 2025 елга кадәр чорга милли мәгариф доктринасы (Россия Федерациясе Хөкүмәтенәң 2000 елның 4 октябрдәге 751 номерлы карары); 8. Гомуми урта белем бирү учреждениеләрендә профильле белем бирү концепциясе; 9. Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгының 2015 елның 27 гыйнварындагы 360/15 номерлы боерыгы «2015 елда Татарстан Республикасында һөнәри юнәлеш бирү системасын модернизацияләү буенча «Юл картасын» (чаралар планын) раслау турында»
Заказ бирүче – программаның координаторы	Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитеты;
Программаны эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге;
Программаның төп башкаручылары	Мәгариф идарәсе, Яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге, Хезмәт һәм халыкны эш белән тәмин итү үзәге, мәктәпләргә уку комбинаты, урта һөнәри белем бирү учреждениеләре, Гомуми белем бирү учреждениеләре, Гомуми белем бирү учреждениеләре

	балаларга өстәмә белем бирү учреждениеләре, мөктәпкәчә белем бирү учреждениеләре.
Программаны үтәү сроклары һәм тормышка ашыру этаплары	<p><i>Гыйнвар-май 2021 ел.</i></p> <p>1. Өзерлек этабы: ситуациягә анализ, программаны эшләү буенча проект төркеме эше <i>Сентябрь 2021 ел - май 2024 ел</i></p> <p>2. Төп этап: программаның әйдәүче юнәлешләрен тормышка ашыру <i>Май-август 2024 ел.</i></p> <p>3. Йомгаклау этабы: нәтижәләренә анализлау һәм йомгак ясау</p>
Программаның максаты:	Актаныш муниципаль районының социаль-иқтисади хәлен исәпкә алып, укучыларның алдан профилизацияләүнең һәм һөнәри үзбилгеләнешенең нәтижәле эшли торган системасын булдыру аша укучыларда һәм тәрбияләнүчеләрдә һөнәри эшчәнлекне аңлы һәм мөстәкыйль сайлауга эчке өзерлек формалаштыру
Программаның төп бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мәгариф ихтыяжларын, район хезмәт базары ихтыяжларын анализлау нигезендә һөнәри сайлауның бердәм пространствоын булдыруны тәмин итүче муниципаль координация үзәген (МКЦ) оештыру. 2. Районда белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның эшчәнлек өлкәсен аңлы рәвештә сайлауга ярдәм итүче нәтижәле эшләр килүче һөнәри юнәлеш бирү системасын булдыру. 3. Социаль партнерларны жәлеп итү аша яшьләргә һөнәри юнәлеш бирү системасын мәгълүмати-методик тәмин итү. 4. Һөнәр дөнъясы турында белемнәрне киңәйтү, өлкәннәрнең хезмәт эшчәнлегенә белән кызыксыну формалаштыру максатында мөктәпкәчә учреждениеләрдә тәрбияләнүчеләрнең иртә профилизациясенә ярдәм итү. 5. Индивидуаль белем бирү траекториясен булдыру һәм «Укучының һөнәри маршруты» эшләнмәсе нигезендә һөнәри өлкәдә укучыларны үзбилгеләнү өчен шартлар тәмин итү (1 нче кушымта). 6. Укучыларга һөнәри үзбилгеләнү мәсьәләсе буенча мәгариф оешмаларының, һөнәри белем бирүнең, шәһәр һәм район предприятиеләренең һәм оешмаларының үзара хезмәттәшлеген оештыру. 7. Программаны тормышка ашыру мониторингы: һөнәри юнәлеш бирүгә һәм укучыларның һөнәри үзбилгеләнүенә юнәлдерелгән уңай педагогик тәҗрибәне ачыклау, өйрәнү, гомумиләштерү, тарату.
Финанслау күләме һәм чыганақлары	Актаныш муниципаль районы муниципаль бюджеты;

Программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижеләре	Актаныш муниципаль районының хезмәт базары ихтыяжларын һәм һөнәри өстенлекләрен исәпкә алып, белем бирү учреждениеләрен тәмамлаучыларның һөнәри эшчәнлеккә мотивациясен арттыру.
Максатчан индикаторлар	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мәгариф учреждениеләренәң предприятиеләр, оешмалар һәм һөнәри белем бирү учреждениеләре белән килешүләре булу. 2. Һөнәри юнәлеш бирү эшенәң заманча мәгълүмати технологияләрен гамәлгә кертүче милли координация үзәгенәң нәтижелә эшчәнлегә. 3. Технология техникумы базасында һөнәри сынаулар санын арттыру (3 нче кушымта). 4. Муниципаль районның мәгариф учреждениеләрендә һөнәри юнәлеш бирү эшен оештыруда катнашучы предприятиеләр белгечләре санын арттыру, урта һөнәри белем бирү учреждениеләренә тьюторлык хезмәте күрсәтү. 5. Эшче һөнәрләренәң абруен күтәрү һәм һөнәри белем бирүне үстерү максатыннан, «WorldSkills Russia» халыкара коммерцияле булмаган хәрәкәтәндә укучыларның ел саен катнашуы һәм нәтижеләлегә. 6. Дәүләт йомгаклау аттестациясендә профильле предметларны һәм профильле имтиханнарны сайлауның уңай динамикасы. 7. «Укучының һөнәри маршруты»на туры китереп эшкә урнаштырылган чыгарылыш сыйныф укучылары санының уңай динамикасы.
Программаның үтәлешен контрольдә тотуны һәм идарә итүне оештыру системасы	Программаның үтәлешен контрольдә тоту һәм идарә итүне Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы Башкарма комитеты, мәгариф идарәсе башкара.

2. Аңлатма язуы

Хәзерге вакытта яшүсмерләр һәм яшьләрнең һөнәри ориентлашу һәм социаль-һөнәри үзбилгеләнешен активлаштыру мәсьәләсе бик актуаль.

Нигездә, профильле укутуны регламентлаштыручы документта - «Гомуми белем бирүнең югары баскычында профильле укуту концепциясе» профильле укуту-белем бирү процессының структурасында, эчтөлегендә һәм оештыруында үзгәрешләр хисабына укучыларның, тәрбияләнүчеләрнең мәнфәгатьләрен, сәләтләрен тулысынча исәпкә алырга, өлкән сыйныф укучыларын һөнәри мәнфәгатьләренә һәм белем бирүне дәвам итүгә карата ниятләренә туры китереп укуту өчен шартлар тудырырга мөмкинлек бирүче дифференциацияләштерү һәм индивидуальләштерү чарасы.

Заманча социаль-икътисади шартларда һөнәри юнәлеш бирү кешенең шәхси һәм һөнәри үсешенең индивидуаль траекториясен формалаштыруга, аның психофизиологик үзенчәлекләрен һәм жәмгыятьнең реаль ихтыяжларын исәпкә алып, белем бирү процессының бер өлеше булып тора.

Төп гомуми белем бирүнең федераль дөүләт белем бирү стандартында билгеләп үтелгәнчә, укучы һөнәрләр дөньясында ориентлашырга, жәмгыятьнең тотрыклы үсеше мәнфәгатьләрендә һөнәри эшчәнлекнең әһәмиятен аңларга тиеш.

Әмма хәзерге вакытта укучылар социаль тормышта еш кына йомшак ориентлаша, һөнәр сайлаганда, үзләренең социаль мөмкинлекләрен аңлауда кыенлыклар кичерә. Белгечлекне сайлау мотивы булып чит теләк тора, ата-аналарның мөмкинлекләре һәм амбицияләре, «компания өчен» принцибы буенча сайлау яки конкрет социаль-сәяси шартларда килеп туган абруй нинди дә булса һөнәрнең абруе, алга таба эшкә урнашу һәм шәхеснең уңышлылыгын гарантияләми, түбәндәге проблемалар бар: укучыларның һөнәри үсешкә мотивациясе түбән булу, хезмәт базарында ихтыяж һәм тәкъдимнәр дисбалансы, диплом өчен генә белем алуның зур проценты, укучылар ягыннан да, эш бирүчеләр ягыннан да алынган компетенцияләрдән канәгать булмавы, алга таба хезмәт эшчәнлегә белгечлек буенча түгел.

Базар икътисадын анализлау күрсәткәнчә, кешегә, һөнәри тормышның барлык этапларында да, һөнәр сайлау, үзбилгеләнү, эшкә урнаштыру, конкурентлы үз-үзеңне тоту күнекмәләре таләп ителә, бу базар мөнәсәбәтләре шартларында нәтижәле эш белән тәэмин ителү һәм көндөшлеккә сәләтлелекне билгели. Мондый ситуациядә яшә кешенең үзбилгеләнүенең төп институты булып, хәзерге вакытта һөнәри ориентацияне мәктәп укучыларын социальләштерүнең нәтижәле механизмы буларак карый торган мөгариф системасы тора.

Соңгы вакытта профориентация эшенең өстенлекле модели, мәктәпкәчә яшәтән башлап, аның нигезендә базар икътисады үзенчәлекләрен исәпкә алып, булачак хезмәткәрнең һөнәри карьерасын тәэмин итү, аның активлыгын үстерүче, һөнәри сайлавы өчен җаваплылык, алга таба уңышлы эшкә урнашу концепциясе ята.

Шуның белән бәйле рәвештә, һөнәри һәм шәхси үзбилгеләнештә, һөнәрне дәрәс сайлап алуда, тормыш юлын аңлауда, һөнәри карьераны булдыруда ярдәм күрсәтү иң мөһим бурычларның берсе булып тора.

Өлеге проблеманы хәл итү нигездә укучыларның һөнәри ориентациясен һәм үзбилгеләнешен оештыруның уңышлы булуы белән билгеләнә.

Шулай итеп, заманча һөнәри юнәлеш бирү эшенең максаты - белем бирү учреждениеләрендә укучыларда, тәрбияләнүчеләрдә тормыш һәм һөнәри юлны аңлы һәм мөстәкыйль сайлауга эчке эзерлек формалаштыру, белем бирүнең барлык баскычларын да кертеп, шәхеснең үз-үзен билгеләүгә ихтыяжын да, шулай ук Актаныш районы икътисадының эшче кадрларга һәм белгечләргә ихтыяжын да исәпкә ала торган яңа социаль-икътисадый шартларга туры килә торган комплекслы нәтижәле система булдыру аша.

3. Программаны эшлөүнең актуальлеге

Гражданның шәхси ихтыяжлары һәм икътисад ихтыяжларына туры китереп эшчәнлек төрен һәм эш белән тәэмин итү рәвешләрен нигезле сайлау, карьера сайлаганда һәм планлаштырганда нәтижәле үзбилгеләнеш хезмәт базары эшчәнлеген яхшырту өчен мәҗбүри шарт булып тора. Бу уңайдан беренче тапкыр хезмәт базарына аяк басучы яшьләргә һөнәри юнәлеш бирү принципияль әһәмияткә ия.

Бүгенге көндә яшьләр, муниципаль хезмәт базарында ихтыяж зур булган һөнәрләр турында мәгълүмат җиткермәү, эш эзләгәндә үз-үзеңне тоту күнекмәләре булмау, эш тәҗрибәсе булмау, хезмәт хакы дәрәжәсенә карата югары таләпләр һәм яшь хезмәткәрләрнең хезмәт хакы түбән булу сәбәпле, аеруча авыр төркемнәрнең берсе булып тора.

Бүген муниципаль район алдында хезмәт базарында ихтыяж булган һөнәрләр һәм белгечлекләр буенча актив, квалификацияле, мобиль яшь белгечләр әзерләү бурычы тора. Нәкъ менә шуңа күрә профориентация эшчәнлегенең мөһимлеге һәм әһәмияте арта, чөнки һөнәри юнәлеш бирү эшенең сыйфаты турыдан-туры булачак белгечләрне әзерләү сыйфатында чагылыш таба.

Хәзерге заман шартларында һөнәр сайлау, эшкә урнашу һәм мәшгульлек мәсьәләләре яшьләрнең һөнәри үзбилгеләнеше процессына тискәре йогынты ясый торган каршылыklar белән характерлана:

- югары квалификацияле белгечләргә һәм һөнәри мөмкинлекләргә хезмәт базары ихтыяжы арасында;
- хезмәт базарында ихтыяж һәм тәкъдим арасында;
- эш бирүчеләрнең хезмәткәрләрнең квалификациясенә таләпләре һәм аны эзләүчеләрдә вакансияләр булмау арасында;
- яңа конкурент шартларда һәм дөүләт тарафыннан социаль ярдәмгә таяну традицияләрендә һөнәри сайлау карарларын кабул итү нәтижәсе өчен югары шәхси җаваплылык арасында;
- хезмәт ресурсларын рациональ бүлү һәм һөнәр сайлаганда яшьләрнең шәхси мәнфәгатьләренә каршы килә торган таләп арасында.

Актаныш муниципаль районы яшьләренең һөнәри өстенлекләрен ачыклауга юнәлтелгән социологик тикшеренү нәтижәләре һәм әлеге мәгълүматларны заманча хезмәт базары ихтыяжларына туры китереп чагыштыру, хезмәт ресурсларын рациональ бүлү ихтыяжлары һәм яшьләрнең һөнәри өстенлекләре арасында барлыкка килгән каршылыklarны ачык күрсәтә. һөнәри өстенлек бирү мотивларын өйрәнү яшьләрнең күпчелегендә модалы, абруйлы һөнәр алу стереотипы эшләвен күрсәтә. Тикшеренү нәтижәләре буенча, өлкәнең гомуми белем бирү учреждениеләре укучыларының 24% ы гына һөнәр сайлап, хезмәт базарында ихтыяж зур булу-булмавы һәм әлеге критерийга ориентлашуы белән кызыксынды. Мәктәп тәмамлаучыларның яртысыннан артыгы икътисади, идарә итү һәм социаль-гуманитар профиль белгечлекләрен сайлыйлар. Матди җитештерү һәм социаль-көнкүреш хезмәте күрсәтү: транспорт, элементә, авыл хужалыгы, торак-коммуналь хужалык, көнкүреш хезмәте күрсәтү, җәмәгать туклануы һөнәрләре белән кызыксыну кимегән.

Актаныш муниципаль районы укучылары республика белем бирү сыйфатын мониторинглау үзәге үткәргән һөнәри тестлаштыру уздылар. Тест нәтижәләре буенча физкультура һәм спорт өлкәсе укучылар арасында лидерлык позициясендә тора, сәнгать, психология, хәрби белгечлекләр кебек юнәлешләренә дә өстенлек итүчеләр рәтенә кертергә була. Тест нәтижәләре күрсәткәнчә, укучыларның хезмәт характеры буенча һөвәслекләре һәм сәләтләре тәңгәл килә: күпчелек эшчәнлек төрләрен тели генә түгел, башкара да ала.

Яшьләргә прагматик юнәлешнең шактый артуы, матди җитешлелекне максималль тәэмин итә торган һөнәрләр алырга омтылуы күзәтелә. Мондый сайлау һәрвакытта да эш бирүчеләр һәм җәмгыять мәнфәгатьләренә туры килми. Эшче

һөнәрләргә яшьләр абруйлы түгел дип бәяли - барлыгы 5% яшь кеше \

планнарын эшче һөнәр алу белән бәйли. Шул ук вакытта халыкны эш белән тәэмин итү хезмәте органнарына предприятиеләр тәкъдим иткән вакансияләр структурасында 80% ка якынын нәкъ менә эшче һөнәрләр тәшкил итә.

2020 елга тармаклар буенча кәргән вакансияләр саны

№ т/б	Тармак	Вакансияләр саны
1.	Авыл хужалыгы, аучылык һәм урман хужалыгы	38
2.	Эшкәртү сәнәгате	8
3.	Электр энергиясе, газ һәм су житештерү	12
4.	Төзелеш	9
5.	Күпләп һәм ваклап сату; автотранспорт чараларын, мотоциклларны, көнкүреш әйберләрен һәм шәхси куллану предметларын ремонтлау	34
6.	Кунакханәләр һәм ресторанның	6
7.	Транспорт һәм элемент	26
8.	Күчмәсез милек белән операцияләр, арендау һәм хезмәт күрсәтү	7
9.	Мәгариф	5
10.	Сәламәтлек саклау һәм социаль хезмәтләр күрсәтү	16
11.	Дәүләт идарәсе һәм хәрби куркынычсызлыкны тәэмин итү; мәжбүри социаль тәэмин итү	13

Һөнәри белем бирү структурасының квалификация дәрәжәсе һәм һөнәри структура буенча хезмәт базарының актуаль һәм перспектив ихтыяжларына туры килмәвә кайбер һөнәрләр һәм белгечлекләр буенча квалификацияле кадрлар дефицитына китерә, бу исә районның икътисади үсеш темпларын тизләтү өчен сизелерлек чик булырга мөмкин.

Бу каршылыктар яшьләрнең һөнәри ориентацияләрен максатчан формалаштыру, хезмәт базарының адекват структурасы буенча мәсьәләләренә актуальләштерү фактын раслый.

Бу ситуациядә яшьләргә, барыннан да элек, белем бирү учреждениеләре укучыларына һөнәри юнәлеш бирүгә яңа алымнар таләп ителә.

Районда түбәндәге мәсьәләләр буенча чаралар гамәлгә ашырыла:

- яшьләрнең һөнәри үзбилгеләнешенә, һөнәри эш белән тәэмин ителешенә ярдәм итү;

- хезмәт һәм мәшгульлек өлкәсендә хокукый грамоталылыкны формалаштыру;

- яшьләр белән профориентация эшен программалы - техник һәм мәгълүмати тәэмин итүне камилләштерү.

Хәзерге вакытта барлыкка килгән һөнәри юнәлеш системасын формалаштырылган дип атарга иртерәк. Яшьләргә һөнәри юнәлеш бирү системасын формалаштыру өчен түбәндәге чаралар күрергә кирәк:

- өлкә яшьләрен профориентацияләү системасын координацияләү органын төзүгә;

- яшьләр белән профориентация эшенең норматив базасын формалаштырырга;

- яшьләр белән профориентация эшенең методик базасын формалаштырырга һәм камилләштерергә;

- профориентация системасы субъектларының төп функцияләрен

билгеләргә.

Яшьләргә һөнәри юнәлеш бирүнең тулы канлы һәм дәвамчан системасын булдыру өчен һәр учреждениедә аның эшчәнлеген үзгәрткән исәпкә алып, һөнәри юнәлеш бирү эшенең бердәм системасын формалаштыру таләп ителә. Һөнәри юнәлеш бирү системасына кертелгән барлык учреждениеләр һәм ведомстволарның комплекслы якин килүе һөнәр сайлауның, яшьләргә һөнәри эзәрләү һәм һөнәри үсеш өчен шартлар тудыруның төп проблемаларын хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк.

2021-2024 елларга исәпләнгән программа максатчан һәм Актаныш районында укучыларның һәм тәрбияләнүчеләрнең һөнәри юнәлеш бирүнең барлык баскычларын үз эченә алган комплекслы системасын жәелдерергә мөмкинлек бирәчәк.

4.Тормышка ашыру дәрәжәсе һәм бурычлары

Актаныш муниципаль районы мәгариф учреждениеләрендә һөнәри юнәлешле бердәм киңлек һәм гамәлдәге үзара эшчәнлек системасын булдыру түбәндәге дәрәжәләрдә комплекслы чишелеш таләп итә:

Актаныш муниципаль районы Башкарма комитеты:

1. «2021-2024 елларга Татарстан Республикасы Актаныш муниципаль районы белем бирү учреждениеләре укучыларының һөнәри ориентациясе һәм һөнәри үзбилгеләнеше буенча муниципаль программа»сын тормышка ашыруны координацияләү программасы.
2. Белем бирү ихтыяжларын һәм хезмәт базары ихтыяжларын анализлау нигезендә һөнәри сайлауның бердәм киңлеген булдыруны тәмин итә торган муниципаль координация үзәген оештыру.
3. Социаль партнерларны жәлеп итү һәм программаны гамәлгә ашыру буенча уртак эшчәнлеккә жәлеп итү буенча максатчан эш оештыру.

Мәгариф идарәсе:

1. Программаны тормышка ашыру буенча муниципаль чаралар оештыру һәм үткөрү.
2. Укытучыларның һөнәри эзәрләнүчеләрен һәм жәмгыятьнең, хезмәт базарының ихтыяжларын исәпкә алып квалификациясен күтәрү.
3. Һөнәри юнәлеш бирү эшен оештыру буенча белем бирү учреждениеләре һәм МКУ эшен координацияләү.
4. Нәтижәлелек критерийларын эшләү һәм программаны тормышка ашыру күрсәткечләрен билгеләү (нәтижәлелек картасы, 2 нче кушымта).
5. Программаны тормышка ашыру мониторингы.

Муниципаль координация үзәге:

1. Мәктәп укучыларының һөнәри ориентациясе һәм һөнәри үзбилгеләнеше буенча белем бирү учреждениеләре эшен координацияләү.
2. Түбәндәге мәгълүмат базаларын булдыру, алып бару һәм актуальләштерү:
 - Методик эшләнмәләр банкы.
 - Һөнәрләр һәм белгечлекләр банкы;
 - «Укучының һөнәри маршруты»;
3. Социаль партнерларга һөнәри юнәлеш бирү эшенең инновацион юнәлешләре турында мәгълүмат бирү.
4. Урта һөнәри белем бирү учреждениеләре базасында һөнәри сынаулар үткәргәндә укучыларны кураторлык итү.

Белем бирү учреждениеләре:

1. Белем бирү учреждениесе дәрәжәсендә һөнәри үзбилгеләнеше тәмин итү системасын булдыру: укучыларның һөнәри формалаштыру системасын булдыру.

рәвештә үз-үзен билгеләү һәм социаль өлкәдә үз-үзен тормышка ашыру өчен кирәкле төп компетенцияләрен булдыру һәм шәхес сыйфатларын үстерү.

2. «Укучының һөнәри маршруты» тормышка ашыру юлы белән һөнәри юнәлеш бирү эшен дәвам итү.

3. Укучыларның проект эшчәнлеген планлаштыру һәм тормышка ашыру белән җитәкчелек итү.

Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре (ДОУ):

1. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларда өлкәннәр һөнәрләре турында элементар күзаллаулар формалаштыру өчен шартлар тудыру.

2. Кешеләр тормышында хезмәт эшчәнлегенә кирәккеләге турында күзаллауларны формалаштыруга, хезмәт кешесенә карата эмоциональ-уңай мөнәсәбәтне, өлкәннәр һөнәрләренә карата кызыксыну һәм төрле һөнәр вәкилләренә хезмәт гамәлләрен үтәргә өйрәнү теләге үсешенә ярдәм итү.

3. Уен эшчәнлегендә һөнәри өстенлекләрен үстерү.

5. Бәяләү критерийлары

Актаныш муниципаль районы Башкарма комитеты:

- программаны тормышка ашыруга җәлеп ителгән социаль партнерлар санын арттыру;

- муниципаль координация үзәген булдыру;

- шәһәр һәм район предприятиеләрендә эшкә урнашкан урта һөнәри белем бирү учреждениеләрен төмамлаучыларның саны арту.

Мәгариф идарәсе:

- МКУнең нәтижәле эшчәнлегенә;

- актуаль ихтыяҗларга җавап бирә торган һөнәри белем бирү учреждениеләренә укырга керүче укучылар санының баланслылыгы;

- белем алучыларның индивидуаль ихтыяҗларын исәпкә алып, эшче кадрларда һәм белгечләрдә муниципаль хезмәт базарының канәгатьләнделерелүе;

- укучыларның хезмәт эшчәнлегенә базар икътисады шартларында туры килүе.

Муниципаль координация үзәге:

- мәктәп укучыларының һөнәри үзбилгеләнеше буенча координацияләнгән эше;

- «ОРИЕНТИР» программасын тормышка ашыруны мәгълүмати һәм методик тәэмин итү;

- белем бирүнең барлык баскычларында һөнәри сынауларның вариатив формаларын оештыру;

- «Укучының һөнәри маршруты» эшләү буенча эш алып бару.

Белем бирү учреждениеләре:

- укучыда, тәрбияләнүчедә укучының нигезләнгән «Укучының һөнәри маршруты» булуы;

- укыту профиле һәм мәктәптән соң белем бирүнең тиешле юнәлешләре белән бәйлә кыйммәтле юнәлешләрнең чагылышы;

- профильле белем бирүнең индивидуаль ачык максатлары тәкъдим ителү;

- белем бирүне алга таба дәвам итү, тормыш, социаль һәм һөнәри үзбилгеләнеш өчен профильле укытуның әһәмиятенә карата мәгълүмати эзерлек;

- белем бирү материалын үзләштерү, профильле укытуда һәм заманча хезмәт базарында кирәкле төп компетенцияләрен үзләштерү тәҗрибәсе булу.

Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре (ДОУ):

- мәктәпкәчә учреждениеләрдә иртә профилизация;

- шәхси һөнәри маршрут булдыру өчен шартлар булу.

6. Программаны тормышка ашыру этаплары:

Программаны тормышка ашыру вакыты: 2021-2024 еллар

I этап: өзерлек этабы

Проект, мотивация һәм оештыру эшчәнлеге:

вэзгыятьне анализлау, программаны эшләү буенча проект төркеме эшен оештыру, тормышка ашыру механизмнарын коррекцияләү һәм билгеләү, программаны муниципаль дәрәжәдә раслау. Укучыларга һөнәри юнәлеш бирүне тәэмин итү буенча муниципаль координация үзәге эшчәнлегенә локаль актларын эшләү һәм раслау. Укучылар һәм педагоглар арасында башлангыч һөнәри ориентациягә һәм укучыларның һөнәри үзбилгеләнешенә, социаль партнерларны жәлеп итүгә, һөнәри сынаулар һәм тьюторлар белән тәэмин итүгә юнәлдерелгән массакүләм чаралар үткөрү турындагы нигезләмәләргә эшләү һәм раслау.

II этап: төп (гамәли)

Әйдәп баручы юнәлешләргә тормышка ашыру һәм программага төзәтмәләр кертү:

Белем бирү учреждениеләренә эш бирүчеләргә, тьюторларга, хезмәт һәм халыкны эш белән тәэмин итү үзәге белгечләргә жәлеп итеп, укучыларга һөнәри үзбилгеләнеш буенча үзара хезмәттәшлеген тәэмин итү.

Хезмәт һәм халыкны эш белән тәэмин итү үзәге белгечләргә, эш бирүчеләргә, һакимиятне жәлеп итеп, укучыларга һөнәри юнәлеш бирүгә юнәлдерелгән педагогик хезмәткәрләр арасында бәйге чараларын (бәйгеләр, семинар-практикумнар, түгәрәк өстәлләр) оештыру һәм үткөрү.

Укучыларның һөнәри үзбилгеләнеше буенча методик эшләнмәләр банкын булдыру.

Укучылар өчен укучыларның һөнәри ориентациясенә юнәлтелгән массакүләм чаралар (конкурслар, смотрлар, фестивальләр һ.б.) үткөрү.

Укучыларга төбәк һәм муниципаль хезмәт базарындагы хәл турында массакүләм мәгълүмат чаралары аша мәгълүмат бирү.

Белем бирү учреждениеләргә тәмамлаучылар өчен вакантлы эш урыннары ярминкәләргә оештыру һәм уздыру, муниципаль һөнәри юнәлеш бирү форумы.

Һакимият, мәгариф учреждениеләргә, эш бирүчеләргә катнашында яшьләргә мәшгульлеге проблемалары буенча чаралар үткөрү.

14-18 яшьлек балигъ булмаган гражданның укудан буш вакытларында вакытлыча эшкә урнаштыруны оештыру.

«Укучының һөнәри маршруты»н эшләү.

III этап: йомгаклау (аналитик)

Яшүсмерләргә һөнәри үзбилгеләнешенә ярдәм итү, аларның хезмәт базарында ориентлашуы, вакытлыча эшкә урнашуы буенча муниципаль программаны тормышка ашыруның нәтижәлегенә мониторинг үткөрү. Нәтижәләр ясау һәм нәтижәләргә анализлау. Киләсе чорга программа проектын эшләү.

7. Гамәли әһәмият

Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән ахыргы нәтижәләргә сыйфатында практик әһәмиятлелек күрсәткеләргә билгеләп үтәргә кирәк.

1. МКУнең оештыру структурасын булдыру һәм нәтижәле эшләве.
2. Программаны гамәлгә ашыру буенча социаль партнерларның үзара хезмәттәшлеге.
3. Яшьләргә профессиональ ориентация һәм һөнәри карьерасын алып бару комплекслы системасы.
4. Мәгълүмат базаларын һәм мәгълүмати сервисларны эшләү һәм тормышка ашыру.

5. Мәгълүматлар жыю һәм социаль партнерлар банкын, һөнәрләр һәм белгечлекләр банкын, укучының һөнәри маршрутын, методик эшләнмәләр банкын мәгълүмат белән тулыландыру.
6. Укучыларның «Укучының һөнәри маршруты»нда чагылдырылган һөнәри сынаулар, күнекмәләр алу.
7. Жәмгыять һәм укучылар, тәрбияләнүчеләр ихтыяжларына һөнәри эзерлек эчтәлеген исәпкә алып, педагогик кадрларның квалификациясен күтөрү.
8. Муниципалитетта таләп ителгән һөнәрләргә юнәлеш тоткан чыгарылыш укучыларын арттыру.
9. Укучыларның һөнәри үзбилгеләнеше мониторингы нигезендә, Актаныш муниципаль районының һөнәри юнәлеш бирү эше системасының нәтижәлелеген анализлау.
10. Һөнәри юнәлеш бирүнең заманча методикаларын апробацияләү һәм гамәлгә кертү.

8. Программаны тормышка ашыру буенча чаралар

№ т/б	Чаралар	Үткөрү вакыты	Башкаручылар
Норматив-хокукый базаны булдыру			
1.	Беләм бирү учреждениеләрендә укучыларга һөнәри юнәлеш бирү программасын эшләү һәм раслау	май 2021	БК, мәгариф идарәсе (МИ), муниципаль координация үзәге (МКУ)
2.	Профориентация буенча МКУ эшчәнлеген регламентлаштыручы локаль актлар эшләү	июнь-июль 2021	МИ, МКУ
3.	Программаны тормышка ашыру буенча «Юл картасын» (чаралар планын) раслау	июнь 2021	МИ, МКУ
4.	Беләм бирү учреждениеләрендә һөнәри юнәлеш бирү буенча локаль актлар эшләү	август 2021	ББУ

Оештыру-методик ярдәм күрсәтү

1.	Һөнәри сынаулар үткөрү өчен предприятиеләр белән килешүләр төзү	август-сентябрь 2021	ББУ, МКУ, предприятиеләр житекчеләре
2.	Районның уку йортлары турында мәгълүматлар банкын төзү	сентябрь 2021	МКУ, ББУ
3.	Профессия һәм белгечләр банкын төзү	сентябрь 2021	МКУ, ББУ
4.	«Укучының һөнәри маршруты»н булдыру	сентябрь 2021	МКУ, ББУ
5.	Һөнәри юнәлеш бирү эше буенча айлык үткөрү	ел саен, март	ББУ
6.	Методик эшләнмәләр банкын булдыру	сентябрь 2021	МКУ, ББУ
7.	«Профессионал» мәктәп укучыларының һөнәри ориентациясе үзәге базасында һөнәри сынаулар үткөрү, урта һөнәри беләм бирү, шәһәр	ел дөвамында	МКУ, ББУ

8.	Укучыларга һөнәри юнәлеш бирү мәсьәләләре буенча консультация бирү	ел дәвамында	Эшкә урнашу һәм мәшгульлек үзәге, ББУ
9.	«WorldSkills Russia» һөнәри осталык буенча милли чемпионатта укучыларны әзерләү һәм аларның катнашуы	ел дәвамында	МКУ, ББУ
10.	Белем бирү учреждениеләрендә һөнәри юнәлеш бирүче стендлар, сайтлар, кабинетлар бәйгесе	ел дәвамында	ББУ, мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе
11.	«Уңышка юл», «Минем ориентир» видеодәресләр бәйгесе	ел саен	МИ, МКУ, ББУ
12.	Электрон курсларның белем бирү программаларын, өстәмә белем бирү программаларын тәкъдир итү бәйгесе	ел саен	МИ, МКУ, ББУ

Квалификация күтәрү, педагоглар белән эшләү

1.	Программада катнашучылар: педагоглар, МКУ, предприятиеләр вәкилләре белән профориентация эше системасында аларның ролен билгеләү һәм эшчәнлекне планлаштыру буенча инструктив-методик киңәшмәләр	сентябрь 2021	МИ, МКУ
2.	Укучылар белән «һөнәри юнәлеш бирү эшен планлаштыру, оештыру» темасына семинар-практикумнар	октябрь 2021	МИ, МКУ
3.	Белем бирү учреждениеләрендә, (ДОУ, УДО, МУК, ОУ, СПО) педагоглары өчен һөнәри юнәлешле курслар үткөрү	ел дәвамында	МИ
4.	Гомуми белем бирү учреждениеләрендә профориентация эше өчен җаваплы педагоглар өчен түгәрәк өстәлләр һәм тренинглар үткөрү	аерым график буенча	МИ, МКУ
5.	Яшь буенча мәктәпләрнең сыйныф җитәкчеләре өчен тренинг программасы үткөрү	аерым график буенча	МКУ, эшкә урнашу һәм эш белән тәэмин итү үзәге

Социаль партнерлар белән эшләү

1.	Шәһәр һәм район предприятиеләренә һөнәри экскурсияләр	аерым график буенча	ББУ, район предприятиеләре
2.	Актаныш авылы уку йортларына экскурсияләр	аерым график буенча	МКУ, ББУ, ЮһБ, УһБ
3.	«Һөнәрләр ярминкәсе»	февраль-март	ББУ, эшкә урнашу һәм эш белән тәэмин итү үзәге, МКУ, УһБ,

			район предприятиеләре
4.	«Минем һөнәрем! Минем карьерам!» муниципаль һөнәри юнәлеш бирү форумы	март	МИ, эшкә урнашу һәм эш белән тәэмин итү үзәге, МКУ, УҺБ, ЮҺБ, ББУ
4.	Шәһәр һәм район предприятиеләрендә хезмәт бәйрәмнәре	ел саен	МКУ, ББУ эшкә урнашу һәм эш белән тәэмин итү үзәге, район предприятиеләре
5.	«Шәһәр - хезмәт иясе» кызыклы һөнәр вәкилләре белән очрашулар	ел саен	МКУ, ББУ, район предприятиеләре
6.	Бөтенроссия инженерлык фестивалендә катнашу	ел саен	МКУ, ББУ, яшьләр үзәге, район предприятиеләре
7.	«Үз эшенең остасы» хезмәт геройлары белән очрашулар	ел саен	МКУ, ББУ, район предприятиеләре
8.	Профессиональ сынауларны тьюторлык белән тәэмин итү	ел саен	МКУ, ББУ, район предприятиеләре

**Белем бирү учреждениеләрендә укучылар һәм балалар бакчасында
тәрбияләнүчеләр белән эш**

1.	Белем бирү учреждениеләрендә фотокүргәзмәләр: «һөнәр йөзләрдә»; «һөнәр - Ватанны якларга»; «һөнәр - кешеләргә шатлык бүләк итү»; Балалар бакчасында фотокүргәзмәләр: «Безнең әниләр һөнәре»; «Балалар хыялы»; «һөнәрләр төрлелеге»	ел саен	МКУ, ББУ, мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе
2.	Һөнәри юнәлеш бирүче ижади проектлар, коллектив-ижади эшләр бәйгесе	ел саен	МКУ, ББУ
3.	Профессияләр калейдоскобы КВН	ел саен	МКУ, ББУ
4.	«Кешеләр X - һөнәр дөньясына сәяхәт» квест - уены	ел саен	МКУ, ББУ
5.	Эшлекле уен: «һөнәрләр иленә юл»	ел саен	МКУ, ББУ
6.	Һөнәрләр мини-музейларын булдыру	ел дәвамында	мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе, ББУ
7.	Һөнәрләр турында синквейннар бәйгесе	октябрь 2021	мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе, ББУ
8.	Рәсем, иншалар, костюмлаштырылган һөнәрләр бәйгесе	ноябрь 2021	мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе, ББУ

9.	Белем бирү оешмаларының тематик чараларын үткөрү: Минем район һөнәрләре; Һөнәрләр дөнъясы; Актанышның танылган кешеләре; Үз сәләтләреңне ничек өйрәнергә; Мин һәм минем булачак һөнәрем; Эчке мәдәният - уңышлы бизнес гаранты; Уңыш формуласы - сәләт буенча хезмәт;	ел дәвамында	МКУ, ББУ
10.	Балалар бакчасында тематик чаралар үткөрү: Хат ничек сәяхәт иткән? Каравай кайда туган? Бер әйбернең тарихы; Безнең районда нинди һөнәрләр яши? Осталар районы; Хезмәт тылсымы;	ел дәвамында	МКУ, мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе

Укучының һөнәри маршруты

Мәктәп укучысының һөнәри маршруты - укучының казанышларын (портфолиоларын) бәяләүнең заманча методы, анда баланың шәхси үсешен, аның үз-үзеңне, ижади биремнәрен, проект, тикшеренү эшчәнлегенә һәм һөнәри сынаулар нәтижәләрен чагылдыручы материаллар тупланган. Укучының һөнәри маршруты буенча шәхеснең үсеше, индивидуальлегенә, һөнәри өстенлекләргә һәм укучының нияте турында фикер йөртәргә була. Укучының һөнәри маршруты, эшчәнлегенә төрле этапларын чагыштырып, укучының үсешен бәяләргә мөмкинлек бирә.

Укучының һөнәри маршруты структурасы:

1-4 сыйныф

Максатлар:

1. Башлангыч сыйныфларда укучыларның һөнәри үзаңын үстерү.
2. Һөнәрләр дөньясының төрлелегенә турында конкрет-күрсәтмә күзаллаулар формалаштыру.
3. Укучыларда һөнәрләр дөньясына карата уңай мөнәсәбәт һәм теге яки бу һөнәри өлкәләрдә беренчел кызыксынучанлык үсеше.

Төзелеше:

- **Һөнәр рәсемнәре:** төрле һөнәрләрне сурәтләүче рәсемнәр, язмача аңлатмалар, аныклаулар белән.
- **Ата-аналар һәм якыннарының һөнәрләре:** мәктәп укучыларына якин кешеләрнең һөнәри эшчәнлегенә турында мәгълүматлар, фотографиялар, рәсемнәр, «эти (эни, абый һ. б.) эштә» темасына эссе; ата-аналар белән аларның эше буенча әңгәмә; эти-эниләрнең яки якыннарының эш урыныннан алган тәэсирләрнең тасвирлау һ. б.
- * **Экскурсияләр:** укучыларның төрле предприятиеләрдә булуы белән бәйлә материаллар: эссе, реклама продукциясе, фоторәсемнәр һ. б.
- **Профориентация дәрәсләре:** һөнәри юнәлеш бирүче материаллар (язма эшләр, рәсемнәр, тарату материаллары, «хыялым һөнәре» мини-иншалары, хезмәт кораллары сурәтләре, анкеталар, кроссвордлар, ребуслар, һөнәри тормыштан кызыклы вакыйгаларны тасвирлау, журнал һәм газеталардан һөнәрләр турында мәкаләләр жыю, һөнәрләр дөньясы белән бәйлә укылган китап турында бәяләмә һ.б.).
- * **Ата-аналарның укучының төрле материаллары һәм һөнәри маршруты турында бәяләмәләре:** ата-аналарның яки якин кешеләрнең уртак хезмәт эшчәнлегенә, укучының башкарылган хезмәт йөкләмәләренә турында фикерләр, бәяләүләр.
- **Сыйныф җитәкчесенә бәяләмәләре:** укучының һөнәри үзаңын үстерү турында сыйныф җитәкчесенә искәртмәләре, фикерләре.

5-8 сыйныф

Максатлар:

1. Укучыларның һөнәри үзаңы процессына булышлык итү.
2. Профессиональ яктан мөһим сыйфатларны үстерү.
3. Төрле һөнәрләрнең социаль әһәмиятен, җәмгыятьтәге ролен бәяләү.
4. Һөнәри сынауларны үтәүгә әзерлек.
5. Булачак һөнәр сайлауның шәхси мәгънәсен формалаштыру.

Мөмкин булган структурасы:

- **Минем һөнәри сыйфатларым:** тест нәтижәләре, анкеталар, үз тормышымнан мисаллар белән эссе, психологны интерпретацияләү, әлегә беләм бирү учреждениесендә укучы шәхесенә үсешен характерлаучы материаллар.

· **Булачак һөнәрмнән вариантлары:** һөнәрләр турында мәгълүмат, иллюстрацияләр, сайлап алынган һөнәр турында материаллар, сайлауны раслаучы дәлилләр.

· **Минем туганнарым һәм якыннарымның булачак һөнәрмнән фикерләре:** яшүсмерләр өчен әһәмиятле булган шәрехләр, анкеталар, фикерләр.

· **Уку фәннән - һөнәргә:** сайлаган һөнәр белән бәйлә уку дисциплиналары буенча материал.

* **Профориентация дәресләре:** һөнәри сынаулар нәтижеләре, һөнәри юнәлеш бирүче материаллар (фикерләр, предприятиеләргә экскурсияләр буенча хисаплар, фоторәсемнәр, презентацияләр һ. б.)

* **Белгечләр белән әңгәмә:** белгечләр белән әңгәмәләр язу, танылган кешеләрнән профессиональ биографияләре, кызыклы һөнәрләр вәкилләре белән очрашулар турында кичерешләр.

· **Минем гаиләмнән профессиональ генеалогиясе:** нәсел шәжәрәсе турында материаллар, туганнарымның һөнәр сайлау сәбәпләре, гаиләнән хезмәт династиясе.

9-11 сыйныф

Максатлар:

1. Укыту профилен һәм булачак һөнәри үзәкнән һөнәри эшчәнлегә өлкәсен сайлау процессына ярдәм итү.

2. Хезмәт базары таләпләрен исәпкә алып, аңлы рәвештә үзбилгеләнеш формалаштыру.

3. Һөнәри мөһим сыйфатларны адекват бәяләү.

4. Профессиональ сынауларны үтәү барышында үзанализ үсеше.

Төзелеше:

· **Укучыларга һөнәри юнәлеш бирү:** гомуми мәгълүматлар; сәламәтлек торышы; өлгереш; психолог характеристикасы; мәнфәгатләр, сәләтләр; социаль адаптация;

· **Һөнәри сайлап алу вариантлары:** сайлауны раслый торган дәлилләр, һөнәри сайлауны гамәлгә ашыру ысуллары, һөнәри профессиональ үзреализацияләүнән вариативлыгы.

· **Белем бирү һөнәри маршрутлары:** үз һөнәри сайлау кысаларында белем бирү маршрутлары турында мәгълүмат; төбәктә хезмәт базарын анализлау; урта һәм югары һөнәри белем бирү учреждениеләре турында мәгълүмат; һөнәри белем бирү учреждениеләрен сайлап алган чыгарылыш сыйныф укучыларын эшкә урнаштыру турында мәгълүмат.

* **Уңышлы карьера серләре:** һөнәри сынаулар нәтижеләре; үз һөнәри үзәкнән үстерү процессында гамәлгә ашырыла торган рефлексияләр, үзанализ.

Нәтижелелек картасы

Программаны тормышка ашыруның нәтижелелеге түбәндәге күрсәткечләр буенча күзәтелә:

Күрсәткечләр			
Балалар бакчасы, 1-4 сыйныфлар	5-8нче сыйныфлар	9 нчы сыйныфлар	10-11 сыйныфлар
1. Үз сәләтләрен, шәхси сыйфатларын белү			
2. Укучының һөнәри маршрутын булдыру өчен алшартлар булу	2. Укучының нигезләнгән һөнәри маршруты булу		
3. Һөнәре һәм аны алу юллары турында җитәрлек мәгълүмат			
4. Хезмәт дөньясының һәм һөнәрләрнең күптөрлелеген белү; үз теләкләре, сәләтләре нигезендә һөнәри сайлау зарурилыгы.			4. Һөнәри эшчәнлекнең фән ягын, гомуми һәм махсус һөнәри мөһим сыйфатларны белү.
5. Кешеләр тормышында хезмәт эшчәнлегенә кирәклегенә турында күзаллаулар формалаштыру.	5. Һөнәри юнәлешле зоналарны формалаштыру	5. Профильле белем бирүнең үзенчәлеген, аның һөнәри үзбилгеләнеше өчен әһәмиятен аңлау.	5. Үз-үзеңне диагностикалау һәм үзеңне үстерү ысулларын белү
6. Белем алу активлыгын формалаштыру һәм белем алуга намуслы мөнәсәбәт.	6. Белем алуга намуслы мөнәсәбәт формалаштыру.	6. Белем алу белән кызыксыну.	6. Тотрыклы танып-белү мәнфәгатьләре.
7. Хезмәт кешесенә карата уңай мөнәсәбәт, өлкәннәр һөнәренә карата кызыксыну.	7. Профильле әзерлек шартларында эшчәнлек юнәлешләренә ачыклык билгеләү.	7. Сайланган профиль нигезендә укуны давам итүгә уңай караш	7. Сайлана торган һөнәри эшчәнлеккә мөнәсәбәт (сайлана торган һөнәр эшчәнлегенә иҗтимагый һәм шәхси әһәмиятен аңлау, сайлана торган һөнәр белән кызыксыну кыйммәтле юнәлеш бирү системасында булу).
8.1 Социумда үзара тәэсир итешү күнекмәләрен һәм рефлексиягә сәләтне формалаштыру.	8. Белем бирү профилен үз һөнәри ниятләрен шәхси һөвәслек һәм мөмкинлекләргә туры китерү нигезендә сайлау кирәклеген аңлау.		8. Үз мәнфәгатьләрен, һөвәслекләрен, сәләтләрен белү
9. Үз сәләтләренә үз һөнәренә тормышка	9. Белем бирү	9. Һөнәр	

ашыруга карата адекват мөнәсәбәт.	профилен сайлау субъекты буларак үз-үзеңә адекват мөнәсәбәт, сайлау барышында мөстәкыйльлек һәм активлык.	сыйфатларны адекват бәяләү.
10.Ихтыяри өлкәне үстерү.	10. һөнәри юнәлешле максатларга ирешүдә ихтыяр көчен күрсәтү.	
11.Коллектив-ижади һәм ижтимагый-файдалы эшчәнлеккә әзерлек.	11. Үзенең ижади потенциалын, коммуникативлыгын һәм мөстәкыйльлеген кызыксындырган, һөнәри яктан әһәмиятле уку дисциплиналары буенча иң югары нәтижәләргә ирешүдә күрсәтү.	11. Сайланган өлкәдә тикшеренү, үзгәртеп кору һәм коммуникатив эшчәнлеккә әзерлек.

Лист согласования к документу № ПР-244 от 07.12.2020

Инициатор согласования: Салимов Д.З. Начальник юридического отдела

Согласование инициировано: 07.12.2020 14:18

Лист согласования

Тип согласования: **последовательное**

№	ФИО	Срок согласования	Результат согласования	Замечания
1	Габдулхаев И.И.		 Подписано 07.12.2020 - 16:48	-